

Dialogo tussen Vlor en SERV over de transitie naar een digitale samenleving

Op de startdag van de Vlor gingen de strategische adviesraden SERV en Vlor met elkaar in dialoog over de transitie naar een digitale samenleving. VRT-journalist Chris De Nijs legde Vlor-voorzitter Ann Verreth en SERV-administrateur-generaal Pieter Kerremans enkele vragen voor over het waarom en de manier waarop beide adviesraden het thema digitalisering willen opnemen.

De SERV publiceerde in januari 2018 een [visienota](#) waarin de raad opriep voor een integrale beleidsagenda naar aanleiding van de transitie naar een digitale samenleving. Dat heeft gevolgen voor onze arbeidsmarkt. Een van de aanbevelingen daarin is om competentieprognoses sneller te vertalen naar onderwijs- en opleidingsprogramma's en onderwijsdoelen.

Bestaat daarbij niet het risico dat onderwijs altijd wat achterop zal lopen? Tegen de tijd dat de onderwijsdoelen geherformuleerd zijn, zijn ze weer achterhaald?

De SERV vindt het cruciaal dat we snel kunnen aanpassen. Een detaillistische beschrijving mag geen rem zijn. De formulering moet voldoende generiek zijn. Wat we vragen is een zo snel mogelijke vertaalslag van competentieprofielen naar opleidingen. We kijken daarbij niet alleen naar leerplichtonderwijs; we vinden dat ook werkenden en werkzoekenden sneller toegang moeten krijgen tot relatief korte, geconcentreerde opleidingen (om zo bijscholingen en herscholingen sneller te kunnen laten verlopen).

Wordt dat geen keurslijf voor onderwijs?

Ann Verreth ziet een aantal kansen. Men vraagt bijvoorbeeld een meer generieke omschrijving en men vraagt meer ruimte voor adaptief vermogen. De onderwijspartners vragen dat al langer. Een aantal elementen zijn vanzelf generiek. Ik denk dan aan geletterdheid in de ruime zin, aan kunnen analyseren en probleemoplossend denken.

Is dat dan specifiek genoeg om te beantwoorden aan de snel toenemende digitale noden?

De SERV vindt dat er best een onderscheid wordt gemaakt tussen technische, IT-gerichte opleidingen, en digitale basisgeletterdheid. Dat onderscheid komt ook terug in de nieuwe eindtermen. Hoe dat didactisch vorm moet krijgen is een andere vraag. Dat brengt ons bijvoorbeeld bij de vraag: 'Moet iedereen leren programmeren?' De SERV vindt dat het toch goed zou zijn dat iedereen minstens meer inzicht krijgt in wat programmeren is.

Toch beveelt de SERV meer informaticavakken aan en de introductie van leren programmeren.

Pieter Kerremans beaamt dat niet alle lerenden op alle niveaus tot hetzelfde niveau moeten leren programmeren. Maar inzicht in programmeren is een minimum. Het doel is niet enkel om meer informatici te hebben op de arbeidsmarkt, maar ook dat digitalisering de lerenden als burger rijker maakt.

Hoe ziet onderwijs dat? Programmeren als apart vak of geïntegreerd in alle vakken?

Ann Verreth merkt dat programmeren als afzonderlijk vak vaak wordt ingericht, maar die keuze behoort tot de autonomie van de scholen en onderwijskoepels. Het is eerder zo dat 'computationeel denken' (zie eindtermen eerste graad) doorheen alle vakken aandacht krijgt. De Vlor neemt niet meteen een standpunt in over de vraag of iedereen moet leren programmeren. De Vlor wil eerst inzetten op een brede verkenning over de vraag op welke vlakken onderwijs meer moet inzetten. De Vlor wil eerst het brede kader bekijken in functie van de uitdagingen die op ons afkomen.

En ziet de Vlor daarin inspiratie vanuit de SERV?

Onderwijs is een van de belangrijke spelers om mee te werken aan de toekomst. En dat denken richting toekomst doen we best samen met de SERV. We moeten stoppen met vervallen in oude tegenstellingen en oude debatten (onderwijs zuiver utilitair versus breed vormend).

Eerst het brede kader, dus. Gaat dat snel genoeg voor de SERV, die hamert op de urgentie?

De SERV wil de urgentie meer gedragen krijgen in Vlaanderen, ook in onderwijs. Met mekaar in overleg gaan is nodig om efficiëntie en effectiviteit te verhogen. We hebben trouwens al een hele weg afgelegd. We moeten blijven dezelfde taal spreken om de vertaalslag van de beroepsprofielen te kunnen maken. Vertrouwen is daarbij cruciaal.

De Vlor ziet daarin meer zaken die hem bindt dan scheidt met de SERV. Op vlak van levenslang leren, bijvoorbeeld, moeten we de krachten bundelen en bekijken wat we samen kunnen aanpakken, ook op het niveau van hoger onderwijs. Dit streven is niet nieuw, maar het wordt urgenter door de maatschappelijke evoluties.

De SERV vindt dat een flexibel aanbod in levenslang leren moet worden georganiseerd om een antwoord te bieden op de snelle evoluties. Lerenden moeten de skills die de arbeidsmarkt vraagt, kunnen leren, zo snel mogelijk, en zo dicht mogelijk bij de bedrijfsrealiteit. Dit moet ook op de werkvloer kunnen gebeuren. Flexibel is een term die makkelijk klinkt, maar in realiteit vraagt flexibiliteit heel wat organisatie en middelen. Feit is dat dat flexibel aanbod er moet komen. Wie wat betaalt, is een debat dat nog moet gevoerd worden.

Dat brengt ons bij de methodieken, bij het 'hoe?'. Uit de aanbevelingen van de SERV blijkt een groot pessimisme voor wat betreft de lerarenopleiding.

Pieter Kerremans wil niet pessimistisch klinken, maar geeft aan dat didactiek geen gemakkelijk verhaal is. Hoe kunnen we dat uitbouwen? Wie voorziet wat? Wie betaalt wat? Hierover moet nog verder gepraat worden. Leraren zijn inderdaad van cruciaal belang, en we kunnen niet wachten op de 'nieuwe' digitaal geschoolde leraar. Er gebeuren in onderwijs op vlak van didactiek (zowel door scholen als door individuele leraren) al fantastische dingen, maar die moeten meer structureel en breder uitgerold worden.

In een verslag van een focusgroep bij het Vlor-advies over ICT-integratie lezen we dat voor veel leraren de stage op een school vaak de eerste kennismaking is met digitale leermiddelen. Vandaar de vraag: Is de lerarenopleiding mee?

Ann Verreth reageert hierop. De stage, het werkplekleren in de lerarenopleiding, is bedoeld om ervaring op te doen met nieuwe leermiddelen. En die zijn wel degelijk aanwezig. Het aantal digitale borden zal wellicht heel sterk gestegen zijn de laatste jaren. Ik behoed mij om alle

mogelijke elementen die een leraar moet kunnen, allemaal uit te gieten over de lerarenopleiding. Er wordt nu nieuw beleid gevoerd, we moeten dat kansen geven. En we moeten het werkplekleren nog beter omkaderen.

Uiteraard speelt de permanente vorming een belangrijke rol. Vandaag wordt in de media de reële tijdsbesteding van leraren belicht. Blijkt dat vorming (nascholing) een belangrijke plaats inneemt. Er is een goed aanbod op vlak van digitalisering.

Uit het rapport van de SERV spreekt een grote voorkeur voor duaal leren.

De voorkeur voor duaal leren en werkplekleren in het algemeen heeft te maken met het algemeen ingebed worden in een ondernemingsomgeving, met de mogelijkheid om alle aspecten van een bedrijf te leren kennen. De urgentie is nu net dat in veel bedrijven de digitalisering in alle facetten (beheersproces, productieproces, ...) hoog op de agenda staat. Het is zaak dat die aspecten worden meegegeven tijdens de stage in het bedrijf. Als lerenden dit echt aanvoelen, als ze zien dat het echt werkt, ervaren ze succes, zien ze dat het realiseerbaar is.

Ann Verreth: Er zijn heel grote stappen gezet op vlak van duaal leren de laatste jaren in Vlaanderen. Het gaat niet zomaar over ergens gaan werken, maar over ergens gaan leren én werken. Het zal een uitdaging zijn om geschikte werkplekken hiervoor te vinden in de verdere uitrol van duaal leren.

De SERV-aanbevelingen stellen dat het schoolmateriaal nodig voor het behalen van de eindtermen kosteloos moet zijn. De Vlor heeft hierover een genuanceerd standpunt. Maar hoe vermijd je dat dure digitale middelen de ongelijkheidskloof nog vergroten? Dreigt er dan geen nieuwe digitale kloof te ontstaan?

Ann Verreth: De digitale kloof die dreigt te ontstaan heeft niet enkel te maken met het ter beschikking hebben van materiaal, maar ook met onvoldoende basisgeletterdheid om met dat materiaal te kunnen omgaan. Brede geletterdheid is cruciaal, en in die brede geletterdheid komen ook IT-elementen aan bod. Voor wat de betaalbaarheid/kosteloosheid van digitaal materiaal betreft, hebben onze partners verschillende meningen. De Vlor heeft geen eenduidig standpunt tot op vandaag. Enerzijds mag het nodig hebben van digitaal materiaal de kosten niet verhogen; anderzijds mag het kostenplaatje niet leiden tot stilstaan en tot het niet introduceren van vernieuwingen.

De SERV benadrukt dat digitale vaardigheden niet enkel verworven worden in functie van de arbeidsmarkt, maar ook omdat jongeren toekomstige burgers zijn. In het SERV-werkstuk wordt benadrukt dat iedereen digitaal mee moet zijn in onderwijs en op de arbeidsmarkt, ook kansengroepen.

In welke mate is er via vormingsfondsen, samenwerkingen met bedrijfsleven, sociale fondsen ... cofinanciering mogelijk?

Volgens Pieter Kerremans zijn de sectoren zich bewust van de urgentie, en hebben ze zelf belang bij goede contacten en contracten met scholen. Er gebeuren nu al heel wat samenwerkingen voor gezamenlijk gebruik. Dit staat de vrijheid van de scholen en van de sectoren niet in de weg (cf. de sectorconvenanten). Maar bedrijven kunnen uiteraard niet in de volledige basisvoorziening

van scholen voorzien. Het actieplan van de SERV geeft het principe mee. Hiervoor moeten uiteraard de nodige middelen nog worden voorzien.

De Vlor geeft aan dat er al heel wat wordt samengewerkt op vlak van digitale infrastructuur, bijvoorbeeld in het kader van sectorconvenanten. Er zijn al heel succesvolle samenwerkingen, scholen kunnen dat niet alleen aan. Het is goed dat er ingezet wordt op meer samenwerking. Hierin heeft elke partner zijn eigen rol.

De SERV wil samen met onderwijs/Vlor in nabije toekomst van gedachten wisselen om een gezamenlijke oproep te doen naar de overheid/onze leden over het belang van digitalisering, om dan gezamenlijk de nodige stappen te kunnen zetten.

Wat zijn dan de prioritaire thema's waarover in dialoog moet gegaan worden?

De SERV-nota gaat over meer dan opleiding en vorming, maar opleiding en vorming zijn wel degelijk een prioriteit. Daarom zitten we hier. Competentieprognoses en de vertaling daarvan naar opleidingsprogramma's zijn prioritair.

Voor de Vlor liggen de belangrijkste gezamenlijke uitdagingen op vlak van levenslang leren en op vlak van het delen van infrastructuur. We kunnen aanvullend ook bekijken hoe we in onderwijs ruimte kunnen laten om invulling te geven aan toekomstgerichte competenties.

Komt er een gezamenlijk advies?

We hebben niet direct een advies nodig om gezamenlijk te werken. In december lanceren de Vlor en de SERV een gezamenlijke oproep tot actie.